

DESET LET BARVNEGA TISKA ČASOPISOV V SLOVENIJI

Barvni časopis

Pod tem pojmom razumemo časopis, pri katerem so s procesnimi barvami (cian, magenta, rumena in črna) natisnjene prave trikrumatske reprodukcije, bodisi v obliki fotografij bodisi oglasov. *Vsak dan.* Med barvne časopise ne moremo prištevati tistih, ki imajo poleg črne dodano še eno ali dve pisani barvi (spot colours), in ne tistih, ki so v barvah natisnjeni samo občasno.

Za tiskanje barvnega časopisa potrebujemo ustrezno tiskarsko rotacijo. Ta omogoča tisk štirih barv po eni ali po obeh straneh papirnega traku, samo na enem ali na vseh zvitkih, torej samo na nekaterih ali na vseh straneh časopisa.

Časopisi so bili praviloma črno-beli. Mnogi še danes menijo, da je resen časopis lahko zgolj črno-bel. Da bi pritegnili bralce in laže tržili oglase, so jim začeli dodajati posebne barve. Predvsem tiskarske rotacije za knjigo, a tudi ofsetni tisk so opremili z dodatnimi tiskovnimi členi; pri menjavi zastarelih knjigotiskarskih rotacij z ofsetnimi pa so slednje zasnovali tako, da so lahko vsaj po eni strani zvitka tiskali vse štiri procesne barve. To je teoretično omogočalo tisk pravih trikrumatskih reprodukcij. Teoretično zato, ker samo primerno opremljena tiskarska rotacija ne zado-

šča za izdajanje barvnega časopisa. Potrebno je tudi znanje za izdelavo primernih barvnih izvlečkov in tiskovnih form pa taka reproduksijska oprema, ki zagotavlja dovolj veliko dnevno zmogljivost grafične priprave. Prav na tem področju je bilo v preteklosti obilo zadreg; mnogi časopisi so misel na tiskanje v barvah opustili, četudi so imeli na voljo tiskarsko rotacijo za tiskanje vseh štirih procesnih barv. K vsemu temu je treba dodati še gospodarnost. Račun se lahko izide samo v tržno naravnem gospodarstvu, kajti le oglaševalci so pripravljeni kriti višje stroške barvnega tiska. Bralci in naročniki so z barvno podobo časopisa praviloma zadovoljni, ne prenesejo pa bistvenih podražitev.

Tipičen slovenski predstavnik v tem smislu je Nedeljski dnevnik. Pravzaprav to ni dnevnik, ampak tednik. Marca 1969 je tiskarna Ljudska pravica pognala novo ofsetno rotacijo Solna; predvidevali so, da bodo zmogljivosti grafične priprave zadoščale za barvni tisk oglasov. Zaradi zamudne fotomehanske izdelave barvnih izvlečkov v časopisu vse do leta 1995 niso mogli tiskati barvnih slik, četudi so leta 1977 Solno zamenjali z modernejšo KBA Compacto. Namesto za tiskanje trikrumatskih reprodukcij so procesne barve uporabljali zgolj v vlogi posebnih (spot) barv, s

Nedeljsko izdajo Dela v barvah so tiskali na knjigotiskarski rotaciji manj kot eno leto.

katerimi so popestrili grafično podobo časopisa.

Resnejši poskus je maja 1970 izvedel dnevnik Delo, ki je želel kar na knjigotiskarski rotaciji tiskati barvni časopis. To je bila nedeljska izdaja Dela, torej tednik. Trudili so se ne le z oglasi, marveč tudi z redakcijski slikami, a se ni izšel niti tehnološki niti ekonomski račun. Proizvodnjo so po slabem letu dni, marca 1971, ustavili.

Potem v Sloveniji vse do leta 1994 ni bilo nobenega resnega poskusa, glede na stanje v tedanji državi pa verjetno tudi nobene potrebe, da bi tiskali barvni časopis.

Delo 1994–2004

Samostojna država, novi časi in nove razmere gospodarjenja so izzvali slovensko časopisno dejavnost, da se je resneje lotila tiskanja barvnih časopisov. Tehnološki in ekonomski uspeh takega projekta sta omogočala in zagotavljala digitalna grafična priprava in tržno naravnano gospodarjenje, ki je vzpodbudilo neslutene razsežnosti oglaševanja – tudi v časopisih.

Vzorčna številka barvnega Dela je izšla septembra 1994, od oktobra istega leta do maja 2004 pa je vsa leta vsak dan izšlo v barvah. Resda ne na vseh straneh, ker je

bila ofsetna rotacija Uniman tako zasnovana, da je v štirih barvah tiskala samo en zvitek po eni strani (4/2), drugega pa po eni strani v dveh, po drugi pa samo v eni, tj. črni barvi (2/1). Prve številke Dela v barvah smo predstavili v okviru spremljajočih dejavnosti na mednarodnem simpoziju Barva in barvna metrika septembra 1994 na Bledu. Barvna kakovost prvih izdaj seveda ni bila optimalna. Da bi jo izboljšali, smo začeli uvajati tehnologijo, ki jo predpisuje v tistem času na novo zasnovani standard SIST ISO 12647-3 (uradno sprejet šele oktobra 1999).

Ko smo Delo začeli tiskati v barvah, oktobra 1994 torej, sta IFRA in NAA prvič razglasili članice Mednarodnega kluba za barvno kakovost časopisov (Internationa

tional Newspaper Color Quality Club - INCQC), natečaja, ki so ga tisto leto prvič organizirali za promocijo, pospeševanje in izboljševanje barvnega tiska časopisov. Sodelovalo je 61 časopisov, v elitni klub se jih je uvrstilo šestnajst.

Na ta natečaj se je Delo prvič prijavilo leta 1998 – in uspelo. Takrat je sodelovalo že 157 časopisov, sprejetih v klub je bilo 37. Uspešno udeležbo na natečaju smo ponovili še v letih 2000, 2002 in letos (2004). Najuspešnejša je bila leta 2002, ko je Delo z veliko prednostjo osvojilo prvo mesto; število pridobljenih točk je tudi po letošnjem natečaju še vedno rekord v svetovnem merilu. To za zdaj ni uspelo še nobenemu drugemu slovenskemu časopisu. Paradoksalno je, da smo na natečaju 2004 sodelovali

Ofsetna rotacija MAN Uniman 4/2 s »Y« zasnovi tiskovnih členov je časopis Delo tiskala v barvah slabih deset let – od oktobra 1994 do maja 2004. Življenjska doba takih strojev je bila nekdanj trideset let in več, četudi tehnično v dobrem stanju pa sedaj tehnološko zastarajo bistveno hitreje.

s tehniko in tehnologijo, ki smo jo že tri mesece kasneje opustili.

Iztrošeno ofsetno rotacijo Uniman 4/2 je zamenjal novi Colorman 4/4, ki lahko natisne vse strani časopisa v barvah. Na dva zvitka po obeh straneh z največjo hitrostjo 40.000 izvodov na uro. Pa ne samo to. Natisne lahko tako imenovan panoramski format, kar pomeni eno veliko sliko ali oglas na dveh straneh časopisa brez notranjih robov.

Z izzivi barvnega tiska časopisov se Delo v novem desetletju ne spogleduje zgolj z največjim »tiskalnikom« v Sloveniji, marveč tudi z digitalnim kopiranjem termalnih namesto srebrohalogenidnih ofsetnih plošč ter s frekvenčnim rastriranjem, ki ga omogočajo take tiskovne forme.

Z novo tehnologijo smo vzorčno številko Dela natisnili 7. aprila 2004, formalno pa izhaja od 1. maja tega leta; tedaj je Delo praznovalo 45-letnico obstoja, Slovenija pa je bila sprejeta v Evropsko unijo.

Tudi tokrat barvna kakovost še ni optimalna. Do natečaja International Newspaper Colour Quality Club 2006–2008 jo bo treba še korenito izboljšati.

Dnevnik in Nedeljski dnevnik

Tiskarna Ljudska pravica je leta 1995 investirala v novo ofsetno rotacijo Harris in obema časopisoma omogočila barvni tisk nekaterih strani. Vzorčna številka barvnega Dnevnika je izšla de-

Naslovna stran ničte številke barvnega Dela iz leta 1994.

Delo uspešno štirikrat zapored: 1998, 2000, 2002, 2004.

Nova ofsetna rotacija v Delu Colorman ima štiri satelitne enote v dveh tiskovnih stolpih, zato zmore tiskati vse strani časopisa v štirih barvah.

cembra 1995, od januarja 1996 do danes pa je časopis vsak dan natisnjen v barvah. Rotacija Harris ni omogočala niti barvnega tiska vseh strani niti ustrezne kakovosti, ob tem pa je povzročala še številne tehnične zadrege. Zato se je Dnevnik že po letu dni (januarja? 1997) preselil v tiskarno Set (ta odločitev je dokončno zapečatila usodo nekdanje ugledne tiskarne Ljudska pravica), kjer so ga do leta 2002 tiskali na ofsetni rotaciji KBA Expressa. Tudi ta rotacija ni omogočala barvnega tiska vseh strani. Tiskarna Set je zato investirala v popolnoma novo ofsetno rotacijo KBA Colora, ki lahko sedaj vse strani obeh časopisov natisne v barvah (4/4 do obsega 32 strani).

Večer

Tretji osrednji slovenski dnevnik tiskajo v barvah od decembra 1994. Takrat so v Mariboru zgradili tiskarno Leykam, ki se je opremila tudi z ofsetno rotacijo za tiskanje časopisov MAN Plamag. Kasneje so jo večkrat prenavljali, dodajali in preurejali tiskovne člene, a tudi zdaj še ne omogoča barvnega tiska vseh strani časopisa.

Pri Večeru so že pred tem eksperimentalno tiskali barvne časopise. Na Gossovi rotaciji v Mariborskem tisku so namreč občasno natisnili barvne priloge z oglasi, podobno kot pri Nedeljskem dnevniku v Ljubljani.

Prihodnost

Najnovejša pridobitev Večera je elektronski arhiv, s katerim se je kot prvi slovenski časopis postavil ob bok svetovnim medijskim hišam. Svoje izdaje so namreč digitalizirali vse od maja 1945 in so (bodo) dostopne na njihovi spletni strani – proti

plačilu naročnine. Projekt so začeli leta 2003 in je zaživel takoj po slovenskem vstopu v Evropsko unijo. Za prenos starih časopisov na 800 DVD-jev so uporabili digitalne fotoaparate in trideset računalnikov za optično prepoznavanje besedil OCR. Večerovi članki so sedaj shranjeni na največjem strežniku v Sloveniji (zmogljivost 1,2 terabajta) in po spletu dostopni vsemu svetu.

Dosežki Večerove računalniške ekipe so v štajerski metropoli spodbudili vznesena razmišljanja, da bodo časopisi v papirni obliki izginili, zato že načrtujejo digitalno izdajo Večera. Ta pa papirnatega časopisa ne more izpodriniti vse dotlej, dokler ne bo imela vseh njegovih sedanjih značilnosti, tj. dokler bo dostopna samo na računalniku. A ne pozabimo na elektronski (digitalni) papir, o katerem smo v Grafičarju že večkrat poročali (št. 5/2001, 3/2003).

Olli Nurmi, VTT, Helsinki, Finska, pravi: »Najkasneje v petnajstih letih bo digitalni papir tehnološko tako izpopolnjen, da bo začel izpodrivati klasično tiskane časopise. V petdesetih letih bodo slednji dokončno izginili z medijskega prizorišča. O tem ni nobenega dvoma, ker je v projekt vpletenih preveč podjetij, ljudi in sredstev, da bi ga opustili. Osrednji slovenski časopis Delo bo potreboval največ še eno novo časopisno rotacijo. Ali pa tudi te ne.«

Marko KUMAR

